

YTTRANDE

2016-03-15

Dnr: Ku 2015/02515/KL

Kulturdepartementet

103 33 Stockholm

Betänkandet "Ny museipolitik" (SOU 2015:89)

Centrum för fotografi (CFF) har varken kunskap eller kapacitet att överblicka och bedöma alla enskildheter i det nu lämnade betänkandet. Däremot har vi tacksamt accepterat erbjudandet om att få lämna synpunkter på ett av CFF:s intresseområden, det fotografiska kulturarvet och hur det kan användas och utvecklas. I remissvaret ingår även synpunkter med anknytning till CFF:s övriga verksamhet, den fotografiska stillbilden i vid mening [se Bakgrund sid 4], och de delar som kan ha betydelse för museisektorn.

I en debattartikel i Svenska Dagbladet den 9 december 2015 och vid diskussioner med departementet den 17 februari 2016 har CFF särskilt framhållit behovet av en central samordning av insatser inom det fotografiska området. Vi har även påtalat den obalans som i dag råder när det gäller den statliga omsorgen om fotografins kulturarv i jämförelse med det tryckta ordets och den rörliga bildens historia; i dag saknar vår fotohistoria en naturlig hemvist.

Vidare har vi framfört önskemål om en översyn av hur den fotografiska stillbilden förvaltas i stort och vi har även efterfrågat åtgärder inför framtiden. Våra önskemål har bland annat sin grund i att vår fotohistoria i dag berör en rad olika aktörer, både statliga, regionala, kommunala, lokala och privata museer/institutioner. Vår förhoppning är att samordningen mellan dessa huvudmän/parter kan stärkas framöver. En sådan åtgärd vore till gagn inte bara för alla inblandade utan även för en bred allmänhet, det vill säga museivärldens uppdragsgivare och slutanvändare.

I synnerhet i dagens situation anser vi det angeläget att säkerställa den historiska bakgrunden till den medieform som i så hög grad berör våra liv och samhällets informationsflöde och kommunikation – den fotografiska stillbilden. Vi har i detta sammanhang särskilt pekat på den utvecklingspotential som digitala arbetsverktyg och olika digitala medieformer numera erbjuder museisektorn. Ny teknik kan i hög grad underlätta och effektivisera arbetet med de äldre formerna av analog fotografi.

Vi efterlyser även åtgärder för att förbättra situationen när det gäller landsbygdens fotografiska arv, exempelvis inom hembygds- och släktföreningar, bildningsförbund och folkbildande organisationer av annat slag. Den hittillsvarande historieskrivningen har ofta varit inriktad mot storstäderna och särskilt framgångsrika fotografer.

Ytterligare exempel på områden som kan stärkas är bland annat fotografins betydelse som stödteknik inom en mängd vetenskapliga fält, allt från astronomi och medicin till arkeologi och kriminologi. Också här finns helt obearbetat källmaterial liksom en nästan obefintlig kunskap om relationen mellan den fototekniska utvecklingen och det framtagna bildmaterialet.

En orsak till den rådande situationen är fotografins svaga ställning inom både den akademiska världen och den högre utbildningen. Men framför allt handlar det om otydliga ansvarsförhållanden och oklara inriktningar inom museisektorn. Mot den bakgrunden tillstyrker vi i princip betänkandets två huvudförslag – en ny museilag och en ny museimyndighet, åtgärder som ligger i linje med CFF:s strävanden.

Vi instämmer således i förslaget om ett stärkt lagskydd [sid 13], i synnerhet att *”museerna inom sina ämnesområden ska bidra till forskning och annan kunskapsuppbyggnad samt att museerna ska ha hög kompetens inom sina ämnesområden och kunna belysa dessa ur olika perspektiv”*.

Däremot ställer vi oss tveksamma till att det i lagen föreslås *”att de statliga museerna har mandat att överlåta lös egendom som ingår i de samlingar de förvaltar genom gåva, byte eller försäljning om den inte behövs för verksamheten”*. Ett sådant synsätt kommer, åtminstone när det gäller det fotohistoriska kulturarvet, att begränsa möjligheterna till nyförvärv och riskerar dessutom att försvaga den framtida forskningsbasen. Eftersom ingen samordning skett mellan landets olika fotografiska arkiv saknas också ett nationellt och relevant beslutsunderlag i samband med eventuell gallring.

Vi förespråkar även att det i den tilltänka museilagen skrivs in *”att de statliga museerna har ett särskilt ansvar för att tillgängliggöra sin verksamhet för människor i hela landet. Det kan ske genom vandringsutställningar eller filialer, men också genom att utnyttja digital teknik.”* Vi noterar att både när det gäller vandringsutställningar och digitala applikationer är stillbilden och den rörliga bilden särskilt lämpade och användbara för snabb och effektiv spridning av olika kunskapsinnehåll.

Vi stödjer också skrivningen *”att alla museer inom det allmänna museiväsendet ska samverka”*. Emellertid menar vi att också samverkan med andra typer av institutioner kan vara fruktbart och bör uppmuntras.

Vi förespråkar även inrättandet av en ny myndighet som bland annat ska följa upp den föreslagna museilagen, fördela resurser och kvalitetssäkra verksamheten inom museisektorn [sid 14]. Som vi tidigare påpekat är just samverkan och överblick nyckelfaktorer inför framtiden. Inte minst våra erfarenheter inom det fotografiska området visar att bland annat bristen på samarbete och nationella direktiv skapat dagens mindre tillfredsställande situation.

När det gäller kvalitetsutveckling instämmer vi i formuleringen att *”dessutom bör de statliga museerna i högre utsträckning än i dag jämföras med liknande institutioner i andra länder”*. Detta är i högsta grad angeläget när det gäller det fotografiska området, en sektor som till sin natur alltid varit beroende och influerad av den internationella utvecklingen.

Eftersom vi pekat på att just samarbete bör vara en prioriterad fråga stödjer vi förslaget om extra medel till *”samverkansprojekt kring utställningar och annan publik verksamhet”* vars syfte är att *”skapa högkvalitativa och nydanande verksamheter i olika delar av landet.”* När det gäller vårt fotohistoriska kulturarv ter sig inte minst

möjligheten att kunna nå ut till hittills föga uppmärksammade aktörer, exempelvis hembygdsföreningar med mindre samlingar, lockande.

Vi anser också att regeringen bör göra ”en genomgång av myndighetsinstruktioner och motsvarande styrdokument på museiområdet för att anpassa dessa till den nya regleringen av vissa övergripande frågor.” [sid 15]. Inte minst mot bakgrund av rådande förhållanden när det gäller hanteringen av svensk fotografi är detta ett befogat och rimligt krav. Inom centralmuseernas huvudsakliga verksamhetsområden – publik verksamhet, kunskapsuppbyggnad och samlingsförvaltning – saknas i dag en övergripande strategi när det gäller fotografin.

Vi vill också vidga diskussionen om önskvärda arbetsuppgifter för en ny museimyndighet och då specifikt för vårt eget intresseområde, den fotografiska stillbilden. Utöver redan föreslagna åligganden föreslår vi att myndigheten också bör få rådgivande, koordinerande och styrande funktioner.

Vad gäller dagens fotografi och det fotohistoriska kulturarvet handlar det till exempel om att låta bygga upp och underhålla centrala register som är tillgängliga för alla intresserade oavsett om det är museer, institutioner, amatörforskare eller den akademiska världen. Registren redovisar existerande fotosamlingar, enskilda fotografer, akademisk och populärvetenskaplig litteratur, aktuella och tidigare fotoutställningar etc. och blir en gemensam plattform inför framtiden.

Parallellt bör myndigheten få en rådgivande funktion i särskilda frågor, exempelvis förvaltning av fotografiska samlingar, åtgärder i samband med donation/inköp av nutida/avlidna fotografers arbeten och frågor av praktisk art. Syftet är att förenkla och effektivisera arbetet inom framför allt mindre museer och institutioner vars knappa resurser ofta utgör allvarliga hinder för en framgångsrik publik verksamhet, kunskapsuppbyggnad och samlingsförvaltning.

Med andra ord efterlyser vi centrala insatser och direktiv för prioriteringar och strategier, långsiktighet och samverkan, kompetensutveckling och forskning inom våra intresseområden. Vi har tidigare hänvisat till den framgångsrika arbetsmodell för museisektorn som under de senaste årtiondena utvecklats i Norge.

Mer övergripande vill CFF slutligen betona ytterligare en fråga av betydelse för ett framgångsrikt museiarbete. Det handlar om åtgärder som kan stärka fotografin i stort som en viktig medieform i den framtida verksamheten. Det kan bland annat ske genom stöd till dagens unga fotografer och konstnärer i form av utbildning, forskning och internationellt erfarenhetsutbyte. Även här anser vi att centrala initiativ är önskvärda.

o o o

BAKGRUND: CFF är en rikstäckande intresse- och medlemsförening för fotografer och fotografi. Föreningen bildades 1999 som en fortsättning på en tidigare centrumbildning från 1974. CFF har ett tvåfaldigt syfte, dels att verka allmänbildande och kunskapsförmedlande i fråga om fotografisk bild, dels att stödja olika typer av yrkesroller som är verksamma inom fotografin. Genom utställningar och program söker föreningen främja en diskussion om fotografiska bilders roll och funktion i samhället, i historiskt perspektiv och i vår samtid. Genom att skapa kontaktytor mellan fotografin och övriga näringar söker föreningen nya vägar till arbetstillfällen för sina medlemmar. CFF stöds av Kulturrådet, Kulturförvaltningen i Stockholms stad, Landstingets kultur-

förvaltning, Helge Ax:son Johnsons stiftelse, Nordisk kulturfond och Svensk-finska kulturfonden.

Stockholm den 15 mars 2016

Gunilla Muhr
Verksamhetschef och curator

/ Björn Axel Johansson, ärendets handläggare,
oberoende fotohistoriker och medlem i CFF

Vid beredningen har följande medlemmar i CFF deltagit: Göran Widerberg,
ordförande, Eva Dahlman, vice ordförande, samt fotograf/curator Lena Wilhelmsson.